

ADDENDA ET CORRIGENDA

Dragă Arcadic... Un răspuns la un răspuns

În articolul “Colecția de stare civilă – între realizări și deziderate. Actele comunale de stare civilă de la D.J.A.N. Iași”¹, colegul nostru de la DJAN Iași, Arcadie Bodale, își respectă promisiunea făcută nouă în urmă cu câțiva ani și își expune punctul de vedere asupra modului de prelucrare a colecțiilor de stare civilă existente în depozitele Arhivelor Naționale, în contrapartidă la punctul nostru de vedere, pe același subiect, din 2005². Mulțumim în primul rând pentru faptul că cineva a citit modesta noastră contribuție pe această temă; ne bucurăm apoi că am întâlnit un om de onoare, care își respectă promisiunile, lucru mai rar în zilele noastre; regretăm însă, în final, că nu am reușit să fim suficient de clari în materialul nostru din 2005, astfel încât colegul Bodale să nu mai fi depus un efort în a ne demonta niște afirmații, vizibil înțelese în altă cheie decât cea în care am avut intenția să scriem.

Tocmai din acest ultim motiv, nu am avut inițial intenția de a răspunde criticilor Domniei sale. Cunoșteam, desigur, clasică dilemă interculturală: românul spune: “dacă nu ești vinovat, nu ai de ce să răspunzi”; neamțul spune: “dacă taci, înseamnă că ești de acord”. Însă am constatat, datorită vizibilității mult mai mari a “Revistei Arhivelor” față de “Buletinul de documentare arhivistică” din 2005, că mai mulți colegi m-au citit din partea “recenzivă” a articolului colegului Bodale; or, după cum se știe, o citare în recenzie nu poate fi decât fatalmente omisivă. Iată de ce am ajuns să consider că, din respect pentru profesie și de dragul dezbaterii intelectuale, s-ar cuveni să îmi rafinez discursul din 2005, pentru a clarifica ce am intenționat să spun atunci.

Să începem cu niște definiții:

Conform “Normelor tehnice”, un fond arhivistic este “totalitatea documentelor create în decursul activității unei instituții, asociații [...], independente din punct de vedere organizatoric, și operativ [...], precum și de către o familie sau o persoană fizică.”

Conform ISAD(G), un fond arhivistic reprezintă “totalitatea documentelor (recorduri), indiferent de gen sau suport, create de o manieră organizată și/sau acumulate și folosite de o persoană fizică, familie sau persoană juridică în cursul desfășurării activității și funcțiilor respectivului creator.”

După “Glosarul” lui Pearce-Moses, un fond este “*the entire body of records of an organization, family, or individual that have been created and accumulated as the result of an organic process reflecting the functions of the creator.*”

Așadar, conform acestor lucrări, un fond arhivistic presupune **totalitatea documentelor**, presupune un **creator de fond** (cu un anumit grad de independență), care

¹ Arcadie M. Bodale, *Colecția de stare civilă – între realizări și deziderate. Actele comunale de stare civilă de la D.J.A.N. Iași*, “Revista Arhivelor. Archives Review” 85 (2008), 1, p. 51-79 (în special 57-64).

² Bogdan-Florin Popovici, *Considerații pe marginea prelucrării colecției de registre de stare civilă*. BIDA. 2005, p. 64-72.

desfășoară o **activitate proprie**, în urma căreia **primește, emite sau acumulează documente**.

Câteva comentarii. Este evident că niciun fond arhivistic din depozitele unei instituții de Arhivă istorică nu cuprinde “totalitatea” documentelor; presupunând că există disciplina cea mai riguroasă în crearea și păstrarea documentelor, tot se vor face selecționări. Așadar, “fondurile” de arhivă istorică sunt de fapt “fragmente de fond” care, la limita ultimă, pot fi alcătuite dintr-o singură unitate. Aceste cazuri extreme au fost discutate, sub influența arhiviștilor polonezi, de către M. D. Ciucă³ și, după cunoștința noastră, problema nu a mai fost reluată. Nu ne propunem să oferim o soluție acum, dar facem această mențiune deoarece cazul a fost invocat de colegul Bodale.

Referitor la creatorul de fond, acesta este practic cheia de boltă a fondului arhivistic. Adesea el este confundat cu creatorul documentelor (“autorul”, în logica ISAD(G)), ceea ce este evident eronat. Creatorul de fond este cel care dă numele fondului, și care dictează (sau ar trebui să dicteze...) logica organizării documentelor. Această “dictatură” s-a exprimat în principiul respectului față de creatorul de fond sau, în varianta sa extinsă, în principiul provenienței. Aceste principii, cu corolarul “sacralitatea ordinii inițiale” – “*The Sanctity Of Original Order*”, susțin că: 1. Documentele dintr-un fond nu trebuie amestecate cu cele aparținând altui fond; 2. Unui fond arhivistic trebuie să i se păstreze integritatea, adică nu trebuie să fie extrase documente dintr-un fond pentru a îmbogăți alt fond sau a crea colecții⁴; 3. Ordinea interioară a fondului trebuie să fie cea rezultată din activitatea creatorului și doar în cazuri excepționale, când această ordine nu mai poate fi sub nicio formă reconstituită, se va adopta o alta, cât mai aproape de logica inițială a creării/acumulării documentelor. Așadar, ordinea documentelor într-un fond arhivistic trebuie să respecte voința creatorului; adică un fond arhivistic nu trebuie să prezinte utilizatorului “ordinea arhivistului”, ci modul organic (adică rezultat direct din procesele de activitate) de producere/acumulare a documentelor de către creatorul de fond. Pentru a ilustra, să luăm cazurile bisericilor Curtea de Argeș sau Trei Ierarhi, față de care Lecomte du Nouy și-a exprimat opinia că ele nu sunt construite așa cum cereau preceptele stilurilor arhitectonice și atunci le-a reconstruit el, așa cum **trebuiau** să fie... Respectarea principiului provenienței este una din axele fundamentale ale profesiei, fiind de altfel menționată ca atare în “Codul deontologic” al profesiei de arhivist, adoptat de CIA. Desigur, se poate pune problema existenței unor modificări succesive în structura fondului; adică, pentru a lua tot exemplele de mai sus, ce putem face: acceptăm bisericile așa cum sunt acum sau încercăm să le refacem în forma inițială? După opinia noastră, răspunsul ține de aceeași logică a respectului față de creator: dacă voința creatorului sau a celui care a administrat în timp fondul, cu drepturi depline, a fost să organizeze documentele într-un anumit fel, organizarea fondului trebuie conservată, pentru că reflectă istoricul fondului de arhivă. Dacă arhivistul consideră că organizarea fondului nu este potrivită pentru cercetare, el are dreptul de a interveni asupra **creației sale**, adică asupra instrumentelor de informare științifică redactate de el, nu asupra structurii fondului. Poate realiza noi instrumente de evidență și informare, poate restructura informațiile în cataloage și descrieri de fond, dar nu

³ M. D. Ciucă. *Ordonarea și inventarierea documentelor aflate în depozitele Arhivelor Statului*. “Revista Arhivelor”. 1979. 3, p. 288.

⁴ *Les archives privées*. Paris, 2008, p. 126. O încercare de sinteză a principiilor arhivistice la <http://www.bogdanpopovici.go.ro/anul%20istorice/20%20principii%20arhivistice.pdf>.

să intervină asupra structurii fondului. Desigur, suntem conștienți de faptul că aceste lucruri sunt, într-o năucitoare proporție, contrare metodologiei și practicii arhivistului român, însă aspectele, așa cum sunt prezentate aici, pot fi regăsite ca atare în orice manual sau tratat de arhivistică, universal recunoscute.

Referitor la fluxurile de acumulare a documentelor într-un fond, reamintim principiile expuse cu claritate de M. D. Ciucă:

- a. actele intrate aparțin instituției care le-a primit;
- b. copiile actelor emise (ieșite) aparțin fondului instituției care le-a emis;
- c. rapoartele, situațiile, studiile, ordinele sau alte acte se repartizează fondului instituției care le-a creat.

În fine, o explicație filologică. Conform DEX 98, “civil” are următoarele sensuri:

CIVIL, -Ă, civili, -e, adj. Care privește pe cetățenii unui stat (cu excepția militarilor și a reprezentanților bisericii) sau care aparține, este specific acestor cetățeni; care se referă la raporturile juridice ale cetățenilor între ei (cu excepția militarilor și a reprezentanților bisericii), precum și la raporturile economice ale acestora cu organele și organizațiile statului... ♦ *Drepturi civile* = drepturi de care se bucură o persoană (fizică sau juridică), reglementate și recunoscute ca atare. *Drept civil* = ramură a dreptului care studiază și reglementează relațiile sociale (convenite în raporturi juridice) existente între persoanele fizice sau juridice dintr-un stat. [...] *Stare civilă* = situația unei persoane așa cum rezultă din actele sale privitoare la naștere, căsătorie, deces. *Ofițer al stării civile* = salariat al unei primării însărcinat cu încheierea actelor de stare civilă. *Căsătorie civilă* = căsătorie oficiată de ofițerul stării civile în conformitate cu prevederile legale. [...] ♦ (Substantivat) Persoană îmbrăcată în haine obișnuite (și nu în haine militare sau preoțești); cetățean al unui stat, cu excepția militarilor și a preoților.

Aceste instrumente noționale fiind exprimate, vom încerca în continuare să “il convingem de netemeinicia ipotezei emise invocând câteva argumente care ni s-au părut a fi suficiente la acea vreme” (citad din articolul domnului Bodale referitor la subsemnatul). Vom adopta “metoda cronologică”, încercând să răspundem punctual afirmațiilor colegului Bodale, negrupând pe teme și probleme aspectele invocate. Desigur, din dorința de a respecta logica creatorului articolului...

“...întrebarea retorică «ce facem cu registrele parohiale de stare civilă, la care primărie le integrăm, dat fiind faptul că o parohie putea cuprinde mai multe localități?»”

Într-adevăr, întrebarea colegului Bodale este retorică: există și alte instituții (poșta, judecătoria, CFR) a căror structură organizatorică teritorială nu coincide cu împărțirea administrativ-teritorială a Statului. Răspunsul este evident: registrele respective se grupează la fondul creatorului sau al destinatarului, în cazul în care legislația contemporană nu prevedea păstrarea lor la creatorul efectiv al documentului.

“Astfel, mai întâi, distinsul coleg de la Brașov face o delimitare între actele întocmite de biserică pentru botezați, cununați și morți și între actele autorităților laice pentru născuți, căsătoriți și morți, pretinzând că cele din prima categorie nu ar putea fi considerate drept acte de stare civilă”.

Motivul pentru care susțin afirmația este unul cât se poate de banal: “bisericesc” se opune lui “laic” sau “civil”, după cum reiese de altfel și din definiția de mai sus. În definitiv, apariția statului modern se reflectă, la noi și încă în vreo alte câteva state, în practici administrative laice. Din acest punct de vedere, a grupa laolaltă matricolele și registrele de stare civilă implică nu doar ruperea fondurilor, ci și amestecul funcțiilor sociale.

“Domnia sa își susține ipoteza invocând faptul că, potrivit Lexiconului juridic maghiar, în limba maghiară «állami anyakönyvek» [sic!] se traduce prin «registre/matricole de stat», iar «felekezeti anyakönyvek» [sic!] desemnează «registre/matricole confesionale», iar «continuitatea» în denumire [n. n. a termenului de «stare civilă»] se datorează formei materialelor (de registru/matricolă) și nu valorii de conținut”.

Din păcate, exprimarea mea din articolul din 2005 pare să fi fost într-adevăr defectuoasă și, ca urmare, nu m-am făcut înțeles: continuitatea în denumire nu se referă la “stare civilă” (cum întregeste eronat colegul Bodale), ci la *anyakönyv*. Indiferent dacă au fost redactate de stat sau de biserică, registrele erau definite ca *anyakönyv* – “cartea-mamă”, registru, matricolă. Diferența era dată de *felekezeti* – confesional, respectiv *állami* – de stat. Iată citatul original: “Registrele pe care le-am parcurs, precum și bibliografia indică folosirea termenului de *anyakönyv* (matricolă, registru) atât pentru documentele confesionale («registru/matricolă pentru născuți a parohiei...»), cât și pentru cele de stare civilă («registru/matricolă pentru născuți a cercului...»). Deși aceasta ar putea pleda pentru ideea folosirii termenului “stare civilă” și pentru registrele confesionale, opinăm că această “continuitate” în denumire se datorează formei materialelor (de registru/matricolă) și nu valorii de conținut. În acest sens pledează desemnarea cu nume distincte în *Lexiconul juridic maghiar*: *állami anyakönyvek* (= registre/matricole de stat), respectiv *felekezeti anyakönyvek* (= registre/matricole confesionale)”.

“[...] domnul Popovici aplică retroactiv o ipotetică interpretare a Lexiconului juridic maghiar din 1900, respectiv pentru perioada care l-a precedat, dat fiind că tot domnia sa recunoaște că pe teritoriul Ungariei (așadar, și al Transilvaniei) întocmirea actelor de stare civilă de către funcționarii statului a fost introdusă prin articolul de lege XXXIII din 18 decembrie 1894, cu aplicare din 1 octombrie 1905 [sic!]”.

Sunt de acord cu distinsul coleg de la Iași, că aplicarea retroactivă a unor principii nu este profesională; consider totuși că în interval de 5 ani (1895-1900) legislația și practica juridică a statului maghiar nu s-a modificat într-atât încât să nu mai fie valabile interpretările Lexiconului. În al doilea rând, așa cum arătam în altă parte a articolului din 2005 (p. 67), aceeași traducere a fost folosită atât de Dicționarul enciclopedic al ASTREI, cât și în tălmăcirea românească din 1921 a legislației maghiare de la 1895. Scuzată fie-mi părerea preconcepută, dar am constatat că intelectualii români, locuind în Ardeal în perioada dualistă, chiar știau despre ce este vorba în legislația statului în care trăiau, și cunoșteau și transpunerea în limba lor maternă a termenilor oficiali. Care nu s-au schimbat în stilul în care statul român schimbă astăzi legislația.

“Apoi, niciunul dintre termenii maghiari folosiți și nici Lexiconul invocat nu cuprind și cuvintele pentru echivalentul românesc de “stare civilă”, așa încât se naște

întrebarea dacă stimatul nostru coleg a omis niște detalii sau a forțat interpretarea pentru a ajunge la o soluție convenabilă?”

Răspunsul ni se pare și aici evident, dacă vom încerca să punem problema în context. Articolul nostru nu a vizat Adevărul, ci prezentarea unei situații aplicabile strict la spațiul ardelean, aflat sub autoritatea juridică și administrativă a Ungariei, la 1895. Pentru demersul nostru nu conta identificarea termenilor de dragul traducerii/ retroversiei, ci înțelegerea conceptului în mediul său legislativ-lingvistic original. Or, documentele care au făcut obiectul articolului nostru erau create de o administrație maghiară, care le apela cu o anumită expresie; ne-a interesat care era sensul și semnificația expresiei. Dar, de dragul discuției, iată traducerea “stării civile” din limba română în maghiară: stare civilă = *személy állapot* (cu referire la familie sau cetățenie); registru de stare civilă = *anyakönyv*⁵. Deci, suspiciunea colegului nu se întemeiază pe o realitate, termenul cu care se denumesc actele fiind cel utilizat de noi.

“Dacă, într-adevăr, a fost o scăpare a unui “mic” detaliu lingvistic din partea autorului, ne întrebăm de ce s-a oprit la limba maghiară și nu la alt idiom, căci sunt destule pe Terra?”

Întâmplător, limba oficială a instituțiilor care au produs documentele în discuție este limba maghiară.

“Totodată, pot fi de înțeles persoanele cu un profund sentiment religios care invocă numai cărțile sfinte ale religiei lor ca singure depozitare ale adevărului și binelui, dar educația mea nu îmi permite să extind această comprehensiune și asupra unor produse ale inteligenței umane. I-aș fi îndatorat amicului meu dacă mă ajută să-mi depășesc această limită.”

Mărturisesc că sunt plăcut impresionat de părerea colegului nostru, asupra profunzimii ideilor și bigotismului nostru cultural; acestea sunt totuși caracteristicile oamenilor cu aspirație spre Absolut, căutători permanenți ai Adevărului. Personal, m-aș caracteriza ca fiind mult mai profan, iar în cazul de față lucrurile sunt de-a dreptul prozaice: avem de-a face cu niște documente produse într-un anumit mediu legislativ, este normal să luăm ca referință lucrările respectivului mediu juridic. Un dicționar american referitor la această problemă era de o utilitate limitată: este vorba de o administrație maghiară, de un spațiu juridic maghiar, așadar, nu mi se pare a fi o dovadă de mare inteligență sau subtilitate să utilizez lucrări de referință maghiare.

“De asemenea, țin să reamintesc colegului că registrele întocmite de către autorități au succedat întotdeauna registrele parohiale, iar continuitatea lor se referă nu numai la forma materialelor, dar și la conținut, cel puțin măcar în ceea ce privește înregistrarea căsătoriilor și morților.”

Suntem parțial de acord cu colegul Bodale: anumite registre confesionale au fost urmate de registrele civile. Nu avem, ca registru de stare civilă, matricole de învoiri, de logodnă, nu avem însemnări și alte mărturii subiective. Registrele laice s-au întocmit cu rigoare pozitivistă, de o administrație dorit obiectivă, în care funcționarul era sau trebuia să fie agent imparțial al Statului în constatarea anumitor fapte și doar a acelor.

⁵ *Dicționar român-maghiar*. București, 1957, stare, sub voce.

“Continuitatea” de conținut de care se pomenește era însă inevitabilă: numele persoanei, numele părinților, datele de naștere erau elemente-reper, care nu puteau lipsi din nicio evidență a respectivelor evenimente.

“Apoi, în Finlanda (à propos, tot o țară ugro-finică) începutului de secol al XXI-lea, actele referitoare la naștere și botez, căsătorie și moarte continuă să fie întocmite de către parohii, deși pentru desemnarea lor este folosit doar termenul de stare civilă.”

Este de remarcat nuanța istorică subtilă a colegului ieșean legată de originea comună a maghiarilor și finlandezilor, însă în context ar fi fost de precizat faptul că această origine nu are nimic de-a face cu legislația și administrația maghiară modernă, la fel cum prezența pe teritoriul Transilvaniei a dacilor și romanilor nu ar trebui să fie argumentul de bază în justificarea apartenenței actuale a acestui teritoriu la România... În acest sens, îi oferim însă colegului Bodale un citat, care îi întărește argumentarea despre rolul bisericii în viața socială contemporană, indicându-i însă tocmai diferențele de tradiții și jurisdicție la care **nu s-a referit**, vorbind despre administrația maghiară modernă:

“In many jurisdictions, a civil marriage may take place as part of the religious marriage ceremony, although they are theoretically distinct. In most American states, a wedding may be officiated by a priest, minister, rabbi or other religious authority, and in such a case the religious authority also acts as an agent of the state. In some countries, such as France, Spain, Germany, Turkey, Argentina, Japan and Russia, it is necessary to be married by government authority separately from any religious ceremony, with the state ceremony being the legally binding one. In those cases, the marriage is usually legalized before the ceremony. Some jurisdictions allow civil marriages in circumstances which are notably not allowed by particular religions, such as same-sex marriages or civil unions.”⁶

“În același timp, nici afirmația că registrele parohiale au fost constituite în principal pentru a servi drept “instrumente confesionale” nu poate fi probată, cu atât mai mult cu cât rușii s-au străduit să impună preoților din Moldova și Țara Românească redactarea lor încă din 1791. Dacă clerul ortodox din cele două Principate ar fi resimțit aceste documente drept instrumente confesionale, nu trebuia rugat insistent de către autoritățile țariste în 1828 pentru a întocmi asemenea documente, rugămintea neîndeplinită, așa încât s-a transformat în obligație odată cu adoptarea Regulamentelor Organice. De fapt, importanța acestor documente a fost semnalată mai sus.”

Considerăm că dl. Bodale a consultat un exemplar al *Buletinului*... din 2005 care prezenta o serie de omisiuni. Iată una din omisiuni, care se opune întrucâtva cuvintelor Domniei sale:

“Până în secolul al XVIII-lea, doar biserica avea interese în întocmirea acestor documente, ele fiind independente de activitatea autorităților laice. Din acest secol al XVIII-lea însă, statul impune reguli privind registrele parohiale, iar documentele capătă nu doar o importanță religioasă, ci și din punctul de vedere al dreptului civil. În acest sens, se cunosc decretele aulice din 2 martie 1790 sau 10 mai 1774, prin care preoții erau obligați să pună la adăpost de foc, furt și distrugeri aceste

⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Marriage_law.

matricole. În biserica ortodoxă, s-a susținut că «la 20 februarie 1784, împăratul Austriei Iosif al II-lea emite patenta prin care hotărăște introducerea registrelor de stare civilă (sic!) tip la românii din Transilvania, arătând amănunțit ce trebuie să cuprindă acele registre...». De asemenea, există și alte mărturii despre responsabilitatea clerului în acest sens, de pildă ordonanța Guvernului Transilvaniei nr. 2896/1787, prin care preoții sunt obligați să țină la zi protocolul botezaților, sau obiectivele vizitației canonice a episcopului Ghedeon Nichitici (1787), care a verificat și modul de completare a registrelor. «Datele matriculare înregistrate în Ungaria până la 30 septembrie 1895, după legile țării formează documente publice»”.

“În sfârșit, se naște întrebarea de ce autorul este de acord cu Aurelian Sacerdoțeanu atunci când acesta afirmă că registrele confesionale (parohiale) au jucat rolul de evidență de stare civilă și cu Alfred Perrenoud, care, în *Dictionnaire historique de la Suisse*, include registrele parohiale în categoria actelor de stare civilă, dar critică o pretinsă folosire eronată a formulei “registre confesionale de stare civilă” de către Liviu Moldovan?”

Răspunsul la întrebare cred că este evident. “Au avut rolul...” nu înseamnă că sunt identice, la fel cum conscripțiile medievale și moderne **au avut rolul** de recensăminte ale locuitorilor, fără fi recensăminte propriu-zise. Cât despre expresia lui L. Moldovan, facem din nou trimitere la definiția de mai sus, a termenului “civil” în limba română.

“Prin urmare, cea mai adecvată denumire a acestui corpus este cea de Colecție de stare civilă, aspect dovedit de rolul registrelor, indiferent dacă acestea au fost întocmite de preoți sau de funcționarii statului.”

După toată această argumentație, colegul Arcadie Bodale tot nu a reușit să ne convingă de faptul că un document bisericesc este un document laic, iar titlul de “stare civilă” (cetățenească) acoperă și aspectele confesionale. Ca urmare, susținem în continuare că o denumire corectă ar fi: “colecția de registre confesionale și de stare civilă”.

“Apoi, această denumire este consacrată de o îndelungată tradiție arhivistică internă, dar și străină.”

Putem cita zeci de alte tradiții arhivistice interne cel puțin dubioase... Cât despre practica străină, așteptăm niște referințe.

“De fapt, în continuare, distinsul nostru coleg ridică tocmai problema lipsei de legitimitate a acestei colecții din punct de vedere arhivistic. În argumentație, se sprijină mai întâi tocmai pe ideea că registrele confesionale ar fi documente de factură religioasă [sic!], iar cele comunale ar fi de natură administrativ laică. Am dovedit mai sus că toate registrele în discuție, indiferent dacă sunt parohiale sau comunale, sunt de stare civilă și au o funcție administrativ-laică.

Citind acest paragraf al colegului Bodale ne indignăm și noi de grozăvenia afirmației noastre din 2005, cum că registrele confesionale ar fi documente de factură religioasă și nu de natură administrativ-laică; ar fi trebuit precizat desigur, că cele confesionale nu au, de asemenea, nici funcție militară ... Cât despre demonstrația funcției laice a registrelor parohiale, așteptăm noi argumente din partea colegului Bodale.

“Apoi, se invocă principiul respectului creatorului de fond, devenit după 1841 principiu fundamental al arhivisticii. În consecință, se susține că pentru arhive ar fi specific fondul, «prin «istoria» pe care documentele o pot spune doar pe baza legăturii lor interne, organizatorice», iar pentru biblioteci colecția, dată fiind caracteristica acesteia din urmă de acumulare continuă. Fără să negăm importanța acestor principii, ele nu sunt axiome. În toate științele există excepții de la regulă, mai ales în cele umaniste.”

Desigur, negarea acestui principiu (care se produce prin însăși “Norma tehnică...”) și de către colegul nostru nu ar schimba mare lucru. Știm cu toții cât contează principiile în România. Ca opinie contrară, ar fi de citat doar manualul francez de arhivistică, care sugerează, cu o mare timiditate, că în anumite cazuri unii arhiviști preferă să încalce acest principiu, admitând totuși supremația zdrobitoare a principiului provenienței⁷. Din păcate pentru cultura profesională a colegului Bodale, trebuie spus însă că **acest principiu este axiomă** pentru comunitatea profesională internațională, altfel nu s-ar vorbi despre “sacralitatea ordinii inițiale”. Iar dezbaterile noastre prezente despre a fi sau nu axiomatice au fost obiect de discuție în alte spații geografice cu zeci de ani în urmă⁸.

“Aceste excepții nu ocolesc nici arhivistica sau biblioteconomia, deoarece și arhivele au colecții, care se îmbogățesc permanent prin acumulări succesive, dintre care amintim colecțiile de documente medievale, de manuscrise, de sigilii, de foi volante și afișe, de stampe și fotografii etc.”

Nimeni nu a negat acest fapt. Dar în egală măsură nu se poate nega existența unei specificități de metodă, care impune ca atunci când ai o colecție în arhive, nu trebuie să o tratezi cu mijloacele pe care le folosești la un fond și invers⁹.

“Apoi, este arhicunoscut faptul că legătura organică a documentelor medievale nu este dată de locul de păstrare (arhivă, bibliotecă sau muzeu) sau de ansamblul în care au fost grupate (pachet, manuscris, condică, perilipsis, dosar de litigiu etc.), ci de către istoricul care le cercetează cu acribie.”

Din păcate, această frază este probabil cea mai vulnerabilă la critică din tot materialul colegului Bodale. Facem trimitere așadar la considerațiile inițiale, subliniind încă o dată faptul că “organic” (cu referire la crearea fondului) presupune generarea documentelor în urma activității efective a creatorului fondului. Din acest motiv, exceptând situații fericite, nu se prea poate vorbi despre “organicitate” în cazul documentelor medievale, fapt pentru care ele și sunt grupate în colecții! Iar istoricul nu poate crea

⁷ *Abregé d'archivistique*, Paris, 2007, p. 114-115.

⁸ T. R. Schellenberg, *Modern Archives*, Chicago, 1954, p. 22: “Archivists cannot arrange their materials according to predetermined schemes of subject classification. In Europe one scheme after another was tried, and none of them worked. All had disastrous results in that, by removing items from their context, they destroyed much of their evidential value...”.

⁹ Câteva considerații în acest sens la B. F. Popovici, *Arhivele și bibliotecile: surori sau cumnate?*, în *Biblio Brașov 2007. Conferința internațională de biblioteconomie și știința informării*, Brașov, 2007, p. 323-326. Textul și la <http://bogdanpopovici2008.files.wordpress.com/2008/10/arhiva-biblioteci.pdf>.

organicitatea fondului, deoarece el nu creează/prelucrează un fond, ci utilizează informațiile.

“În plus, și bibliotecile pot avea atât colecții (de documente, manuscrise, carte rară etc.), cât și fond de carte.”

Desigur, dl. Bodale are perfectă dreptate. Dar să comparăm ce se întâmplă dacă, în procesul prelucrării, un document nu este pus la locul care i s-ar cuveni în structura unui fond, cu semnificația plasării greșite a unei cărți la alt format: în cel de-al doilea caz, informația (adică lucrarea) poate fi oricum regăsită după cotă (chiar dacă greșită ca ordonare), iar interpretarea informației este independentă de alte cărți. În primul caz însă, documentul este scos din contextul său, iar mărturia transmisă poate fi afectată prin izolarea documentului de structura organică a fondului. În cazul în care nu există structură organică nu există fond și avem de-a face cu niște colecții, iar efectele sunt minime, la fel ca în cazul bibliotecilor.

“Apoi, sunt o serie de documente care nici nu pot fi păstrate în cadrul fondului, deși ar fi ideală respectarea principiului respectului creatorului de fond. Amintim aici documentele medievale, sigiliile sau actele de stare civilă... În ceea ce privește sigiliile, cum am putea păstra în condiții optime documente pe suport diferit: hârtie, metal, lemn etc.?”

Colegul Bodale ignoră aici faptul că, în articolul nostru din 2005, noi acceptăm faptul că documentele pot exista fizic în mai multe locuri, dar considerăm esențială refacerea ordinii normale a documentelor prin intermediul instrumentelor de informare. Nu putem însă să fim de acord cu enumerarea colegului Bodale, deoarece păstrarea separată se justifică, în mod normal, prin formatele atipice ale documentelor. Așa că enumerarea ar putea fi: sigilii, documente rulate, hărți de mari dimensiuni.

“Potrivit principiului respectului creatorului de fond, un document poate aparține celui care l-a creat, celui care l-a folosit sau celui căruia îi era destinat.”

Facem trimitere la definițiile de bază de la începutul acestui articol, pentru definiția corectă a principiului.

“Prin urmare, pentru documentele medievale nu putem constitui fonduri pentru fiecare domn sau boier care a emis măcar un astfel de act și nici pentru fiecare boier care a dobândit asemenea documente. Dacă am respecta acest principiu, am avea un număr extrem de mare de fonduri, adesea fiecare fond conținând doar câte un singur act.”

Facem și aici trimitere la definițiile de la început, referitoare la modul în care se acumulează documentele unui fond arhivistic. Reținem însă – ca temă viitoare de dezbatere – sugestia colegului Bodale după care cantitatea de documente existente ar trebui inclusă în definiția fondului arhivistic.

“Apoi, în ce fond am putea încadra un sigiliu sătesc: în cel al gravurii?, în cel al vornicului (care păstra și folosea jumătate din matricea sigilară)?, în cel al preotului sau al parohiei ori în cel al paznicului satului (fiecare dintre ei păstrând și folosind cealaltă jumătate din matrice și, respectiv, suportul de prindere-mănerul)? Apoi,

există sigilii pentru instituții de la care nu ni s-au păstrat documente, creăm un fond pentru astfel de sigilii doar de dragul respectării acestui principiu?”

În ciuda exagerărilor evidente și a întrebărilor retorice și pretins complicate, cazurile prezentate, cu referire la cantitatea extrem de mică păstrată, ni se par interesante, pentru discuții viitoare. Cantitățile mici pot genera colecții, după opinia noastră, însă cazurile sigiliilor sunt aparte, deoarece au caracteristici muzeale. Dar chiar acceptând că ar face parte din fonduri arhivistice, problema fragmentelor este una nefinalizată, cum arătam mai sus.

“O situație similară este și pentru registrele de stare civilă. Registrele parohiale (sau pe cele comunale) le integram la parohia/primăria care a creat cele două registre și unde se păstra unul dintre exemplare?, la isprăvnicia/tribunalul care le-a verificat și le-a poseduit¹⁰, oprind spre păstrare cel de-al doilea exemplar?, la primăriile sau la tribunalele județene unde au ajuns după desființarea isprăvnicilor ori la consiliile județene care le-au preluat după 1950?”

Analogia cazurilor nu mai este, în opinia noastră, pertinentă. La exemplele de mai sus, lucrurile par a fi extrem de limpezi: în mod normal, registrele se păstrează în fondul creatorului; exemplarul 2 la instituția colectoare; iar, la rigoare, pentru cele luate de Sfaturile populare după 1950, este o variantă să fie păstrate în fondul Sfaturilor/Primăriilor, deoarece aceasta este ultima structură a creatorului de fond.

“Cum identificăm registrele păstrate de isprăvnicii de cele lăsate în păstrarea parohilor sau registrele de la tribunalele/consiliile locale de cele ale primăriilor?”

Prin includerea lor la fondurile corespunzătoare.

“Unde încadrăm registrele comunale de stare civilă care au fost preluate de secretarii primăriilor de la consiliul județean, le-au opisat și inventariat și, mai apoi, le-au adus spre păstrare la D.J.A.N. Iasi în urma adresei circulare a Arhivelor Naționale ca toate primăriile să-și predea registrele de stare civilă?”

Se poate analiza de la caz la caz. De pildă, întreprinderile de armament au în fondurile proprii documentații primite cu titlu de împrumut de la beneficiari pentru producerea de utilaje speciale. Este evident că este o documentație ce nu aparține fondului întreprinderilor respective, ci beneficiarilor. La fel și în cazul prezentat mai sus: dacă primăriile nu aveau decât drept de folosință asupra respectivelor registre, ele aparținând Consiliilor județene, atunci mă întreb care a fost baza legală prin care au transferat la Arhive respectivele documente, care nu le aparțineau de drept. Dar presupunând că primăriile nu au încălcat legile, atunci registrele le aparțineau, deci fac parte din fondurile lor arhivistice...

“Vom crea câte un fond pentru fiecare parohie/primărie, de la care nu s-au păstrat alte genuri de documente și pentru care există, uneori, doar un singur registru de

¹⁰ Adică a înscris pe fiecare pagină câte o silabă dintr-o formulă sau dintr-un cuvânt, operațiune menită de a preîntâmpina ruperile de file și de a demonstra dacă un registru are erori de paginare.

stare civilă? Cui aparțin registrele create în România între 1864 și 1865: parohiilor care le întocmeau sau primăriilor care le verificau, certificau și le păstrau?”

Am discutat mai sus problema fragmentelor de fonduri. Răspunsul la exemplul dat de colegul Bodale nu poate veni decât după analizarea legislației specifice perioadei: dacă registrele își încetau viața activă (completarea) la primărie, locul în care documentul își încetează circuitul administrativ este, în mod normal, locul de arhivare.

“În continuare, domnul Popovici susține că, în bibliografia de specialitate consultată, registrele parohiale sunt considerate ca aparținând fondurilor bisericii amintite, «iar după anul 1866 (sic!), când a apărut legea stării civile (în Principate) [...], starea civilă face parte din fondul comunei respective.»”¹¹

Nota dlui Bodale la acest paragraf ne întărește convingerea că articolul nostru i-a parvenit fragmentar. Bibliografia folosită nu se rezumă la “Buletinul informativ”, ci urmează referințe la Sacerdoțeanu și Ciucă. Dar chiar și fără acești doi autori, citarea din “Buletinul de informare” este ilustrativă pentru valoarea contextului în redarea informației. Una este să citești afirmația dlui Bodale, așa cum a fost, cu ironie, scrisă, și alta este să cunoști faptul că pasajul din “Buletinul de documentare” reda de fapt în stenogramă discuțiile pe marginea întocmirii metodologiilor de lucru în Arhivele Statului. Ceea ce “susține domnul Popovici” au susținut de fapt arhiviștii care au fundamentat metodologia după care ne ghidăm și astăzi. Ar fi fost o onoare să am un asemenea rol în ghidarea arhivisticii românești, dar nu este cazul.

“Din păcate, sunt nevoit să constat că autorul articolului amintit nu cunoaște faptul că registrele comunale de stare civilă au fost întocmite începând de la 1 decembrie 1865 și că, după adoptarea Codului Civil (1864), a existat o dualitate în redactarea acestor acte: erau întocmite de preoți, dar verificate, certificate și păstrate de către primarii localităților.”

Din păcate pentru domnul Bodale, și eu sunt nevoit să constat că nu a citit cu atenție fragmentele care i-au parvenit din articolul meu. Referirea anterioară la teritoriul Vechiului Regat este citată după un arhivist și are rolul de a prezenta cronologic modul în care s-a ajuns de la considerarea registrelor de stare civilă ca parte a fondurilor primăriilor la formarea colecției de stare civilă. Așadar, nuanțele de care pomenește erau nerelevante în context; putea pertracta cu autorul cuvintelor, nu cu noi. În același sens, nu am spus nicăieri în articol că m-aș pricepe la istoria administrativă a Vechiului Regat, așa cum domnul Bodale a încercat să se priceapă fără să priceapă la administrația maghiară din Transilvania; dimpotrivă, așa cum am scris de la bun început, este un material adresat situației din Ardeal. Cât despre dilemele de fondare prezentate de distinsul coleg, ele nu ni se pare a avea nimic dilematic: dacă o raportare de activitate este trimisă spre verificare, certificare și păstrare la Centru, ea face parte din arhiva Centrului...

“Apoi se face referire că “Aurelian Sacerdoțeanu afirma despre registrele de stare civilă că «aceste arhive formează serii deosebite, atât la comune, unde fac parte din fondul primăriei, cât și la tribunale. Atâta vreme cât starea civilă nu a avut un caracter independent, nu poate constitui un fond separat, ci o serie în cadrul fondului

¹¹ Bibliografie care se rezumă la “Buletinul Informativ” al D.G.A.S., nr. 8/1957 [notă A.B.].

corespunzător», idee preluată mai apoi de către Marcel-Dumitru Ciucă, care susține că “registrele de stare civilă și mitricile, deși ar trebui să constituie serii ale fondurilor instituțiilor care le-au întocmit, respectiv bisericile și apoi primăriile comunale”, dar preciza, în continuare că aceste documente “se constituie în colecții la fiecare filială, ordonate alfabetic, pe localități și în cadrul acestora pe genuri (născuți, căsătoriți, decedați)”. Așadar, se observă că cei doi iluștri arhiviști ar fi fost gata să sacrifice unitatea unei colecții doar pentru a urma principiul respectării creatorului de fond, considerat adevăr suprem în arhivistică. Această opinie pare întemeiată, dar în realitate ea trădează faptul că domniile lor nu erau foarte familiarizate cu modul de întocmire și de păstrare al acestui tip de documente.”

Fragmentul extins pe care l-am citat arată determinarea colegului Bodale de a impune noi reguli în arhivistică. Se pare că oricine are altă părere nu se pricepe, ceea ce ar putea fi plauzibil. Este însă în egală măsură ironic să vorbești despre “unitatea” unei colecții pe care tu, ca arhivist, tocmai o formezi, prin “jumulirea” fondurilor arhivistice. Remarcăm doar că bietul Michel Duchein, credea că “acest principiu [al provenienței] este acum universal acceptat și e probabil ca niciodată să nu mai fie repus în discuție în mod fundamental”. Ei bine, iată că și marii autori greșesc! Nu mă îndoiesc deloc că întreaga lume arhivistică ar trebui să asculte cu mai multă atenție argumentele colegului Bodale, fapt pentru care îl încurajăm în demersul său, de popularizare internațională a ideii spargerii principiilor arhivistice.

“Astfel, mai întâi ne întrebăm de ce cei doi eminenți profesori n-au susținut că aceste documente formează serii deosebite pentru toate instituțiile care au răspuns de-a lungul vremii de redactarea și păstrarea lor (parohii, isprăvnicii, primării, tribunale sau consilii județene)? Apoi, nu înțelegem de ce se refuză faptul că aceste acte (de proveniență multiplă, dar identice ca formă, conținut și scop) pot constitui o colecție, așa cum este în realitate, deoarece întotdeauna ele au avut un caracter independent, iar întocmirea lor nu reflectă decât într-o mică măsură activitatea instituțiilor care le-au creat și păstrat?”

Mirarea colegului Bodale pare sinceră. Sigur, primul răspuns pe care l-am da ar fi că cei doi eminenți profesori știu că știința sau disciplina (nu discutăm aici) arhivistică are niște reguli. Detaliind, am spune că seriile sunt părți organice ale unui fond (fond > subfond > serie > dosar > document); ele nu pot fi “independente”. Cât despre reflectarea activității instituțiilor, colegul Bodale face o confuzie între activitatea unui birou/oficiu și a instituției întregi: este absolut firesc ca o serie să reflecte doar activitatea unui oficiu; fondul, ca sumă de serii și subfonduri, reflectă în ansamblul său activitatea integrală a unui creator... Cât despre “independența” oficiului de stare civilă, să spunem doar că atât timp cât el reflectă o funcție a creatorului de fond, documentele produse de el fac parte organic din fondul respectivului creator. La rigoare, această relativă independență poate justifica o ridicare la nivel de fond a documentelor produse de oficiul de stare civilă, însă sub nicio formă nu poate fi considerată profesională abordarea după care putem comasa într-o colecție aceste serii.

“Astfel, referitor la legătura organică instituțională pe care aceste documente o au cu creatorul lor, menționăm că ea se limitează doar la semnătura preotului/ofițerului de stare civilă care le-a întocmit (semnătură care era însoțită uneori de

sigiliul instituției emitente: parohie/primărie), și la semnătura (adeseori indescifrabilă) a reprezentantului isprăvniciei/tribunalului care a verificat și certificat validitatea acestui document cu sigiliile în tuș (pe prima filă) și ceară (de pe verso-ul ultimei file), la care se mai adaugă poseduirea registrului de către funcționarul primăriei.”

Legătura organică, repetăm, rezultă din producerea documentului în cursul activității. O decizie a unui director de angajare a unui salariat are tot o semnătură și o stampilă, și asta nu duce la o colecție de documente. În plus, așa cum colegul Bodale știe prea bine, adeseori în registre se regăsesc documente care nu trebuiau să fie acolo și aparțin primăriilor/parohiilor respective; de asemenea, în matricolele bisericești există adesea însemnări care au legătură – organică – cu restul documentelor din fond.

“De remarcat este faptul că afirmația domnului Ciucă îl face pe domnul Popovici să considere că în anii '70 ai secolului trecut arhivistii «au considerat mai potrivită ruperea fondurilor și alcătuirea colecției de stare civilă, având în vedere rațiuni de utilizare»¹. În realitate, în majoritatea filialelor Arhivelor Naționale, actele de stare civilă s-au constituit dintru început ca și colecții arhivistice, cu mult înainte de anii '70 la care se face referire, fapt ilustrat și de prima depunere a unor astfel de acte la Arhivele Statului în anul 1926, amintită deja de noi mai sus.”

Nu știm care este situația altor filiale; domnul Bodale a citat situația de la Iași, care poate a avut (sau nu) o justificare metodologică. La Brașov, de pildă, registrele de stare civilă din fondul Primăria Brașov au rămas la locul lor, la fond. Ceea ce am spus noi însă este faptul că normele arhivistice de lucru din 1965² nu pomenesc despre prelucrarea registrelor confesionale/stare civilă; acest lucru se întâmplă în cele din 1976. Așadar, ni se pare întemeiată presupunerea că decizia de a “colecta” registrele s-a impus ca regulă în anii '70. Dar, repetăm, tradiția nu este neapărat un argument pentru validitatea unei soluții.

“Trecând peste faptul că în arhivistică nu este indicat să recotezi documentele dintr-un fond dat în cercetare decât cel mult o singură dată, toate aceste pericole reale credem că pot fi înlăturate prin însușirea de către colegii interesați a modelului nostru de prelucrare arhivistică a acestei colecții, care poate fi adaptat și pentru registrele parohiale (mitricile) de stare civilă.”

La nivel de principii de lucru, ideal este să nu recotezi, desigur... Limitarea la o singură recotare este la fel de validă ca și “principiul” din propoziția noastră anterioară. Însă este de remarcat tactica excepțională, tipică agenților de vânzări cu tehnică rafinată, cu care domnul Bodale ne invită să îi adoptăm soluția, astfel încât să scăpăm de problema recotării... La rândul nostru, și noi încă mai credem că și modelul nostru poate înlătura problema recotării...

“În ceea ce privește soluțiile propuse, mai întâi opinăm că «desființarea colecției și integrarea la fonduri a documentelor, cu marcarea noilor cote în vechiul inventar al colecției de stare civilă» este absurdă și ar arunca arhivistica românească la nivelul

¹ B.-F. Popovici, *Considerații cit.*, p. 70.

² *Instrucțiuni pentru ordonarea, inventarierea și expertiza materialelor documentare din depozitele Arhivelor Statului*, București, 1965.

Evului Mediu, căci pentru rezolvarea unei simple cereri de copie de act de naștere ar trebui să se cerceteze în patru sau cinci fonduri, unde ar fi distribuite actele de stare civilă ale unei singure localități.”

Am fi de acord cu domnul Bodale în măsura în care groaza coborârii în Evul Mediu (de ce nu și în Antichitate??!!) ar putea fi înlăturată de munca în zece fonduri pentru identificarea unei exproprieri, a unui refugiu sau alte situații similare... Fraza de mai sus nu este altceva decât o justificare a principiului utilizatorului/pertinenței, care nu poate fi acceptată ca un principiu științific. Nu putem organiza fondurile după starea de lene sau de dinamism a fiecărui arhivist. Tindem, măcar, spre obiectivarea criteriilor de ordonare.

“[...] pentru a facilita utilizarea documentelor «ar trebui realizate și alte colecții conjuncturale (state de plată, dosare de refugiați, dosare de proprietate etc.)», îi amintim că există o puternică legătură organică între documentele pe care le invocă și creatorul lor, legătură inexistentă în cazul documentelor de stare civilă. Astfel, statele de plată, dosarele de refugiați, dosarele de proprietate etc. sunt definitorii pentru instituțiile care le-au produs și pe baza lor se pot reconstitui aspecte fundamentale din activitatea acestora.

Trebuie să îi reamintim colegului Bodale că statele de plată, de pildă, sunt generate de o funcție-suport a oricărei organizații și că nu este specifică doar unui anumit creator. Refugiații au fost obiectul unui birou de refugiați, “inventat” temporar pe perioada războiului, deci ar putea fi considerat la rândul său ca având legături reduse cu restul serviciilor prefecturale. Dosarele de expropriere au fost la fel, conjuncturale, create pe o perioadă limitată, și pot forma serii la fel de “independente” în cadrul Primăriilor sau Camerelor agricole...

“În schimb, dacă în viitor s-ar da o lege prin care întocmirea actelor de stare civilă ar trece asupra notarilor, judecătorilor, școlilor, spitalelor, posturilor de poliție, comandamentelor militare sau a oricărei alte instituții, această legătură rămâne la fel de inesizabilă ca și în cazul registrelor parohiale sau comunale de stare civilă. Aceste acte pun în centrul lor persoanele înregistrate și nu instituția care le-a creat.”

Presupunând că printr-un act juridic filiala unei bănci devine bancă propriu-zisă, desprinderea s-ar face la fel de ușor. Este vorba de independența structurii care creează documente și, după cum am spus, se poate accepta ridicarea la nivel de fond; dar nu se poate accepta comasarea subfondului acestei structuri cu al alteia similare.

“Nici cea de-a treia variantă propusă de autor nu este acceptabilă, deoarece, chiar dacă se admite păstrarea colecției de stare civilă, se renunță în schimb «la aspirația de a grupa fizic registrele la depozit pe anumite grupe prestabilite» în cadrul colecției, lucru care este rezolvat prin maniera de inventariere propusă mai jos. Mai mult, această variantă ar presupune că integritatea fondului ar fi asigurată nu prin așezarea materialelor unui fond în același loc, ci «prin denumirea comună a fondurilor dat tuturor părților din fond, numărul comun dat fondului, cuprinderea într-un inventar comun, unde să se indice locul de păstrare al părților respectivului fond». Deși, la o primă vedere, această doleanță pare una rezonabilă, ea păcătuiește prin volumul inutil de muncă pe care îl presupune doar de dragul de a arăta că principiul respectului față de creatorul de fond este axiomă. Mă întreb dacă toate

celelalte probleme legate de evidență și prelucrare a fondurilor de la filialele Arhivelor Naționale sau cele legate de activitatea de îndrumare și control au dispărut, așa încât se impune să se dea o nouă sarcină arhiviștilor pentru a-i scuti de șomaj?”

Din punctul nostru de vedere, dacă volumul de muncă ar fi elementul de bază al prelucrării fondurilor, ar fi trebuit să renunțăm de zeci de ani la inventarierea la nivel de u. a. În opinia noastră, o reîntregire virtuală a fondurilor nu face altceva decât să ofere utilizatorului (mai ales celui non-academic) o viziune integrată și integratoare a materialelor arhivistice produse de un anumit creator. În articolul nostru din 2005 era vorba de un studiu de caz, despre o analiză a modului în care ar trebui procedat în continuare, căci practici deficitare continuă să existe și să se prolifereze, tocmai prin slaba pregătire teoretică a unor arhiviști decidenți, care fac experiențe cu materialele arhivistice. Logica: “mai avem destule de făcut” ar justifica poate să ne vedem cu toții de rezolvarea cererilor sau de inventarierea statelor de plată, căci de hârtiile vechi nu mai are nimeni nevoie acum...

“În plus, îl asigur pe stimatul nostru coleg că nu este nevoie de un asemenea efort pentru ca cercetătorii să conștientizeze că actele de stare civilă pe care le studiază au fost create de cutare sau cutare parohie/primărie, deoarece ei sunt familiarizați cu acest aspect încă din momentul parcurgerii inventarelor Colecției de stare civilă.”

Și eu îl asigur pe colegul Bodale că nivelul de cunoștințe al utilizatorilor este în scădere continuă; și că, dacă ne-am baza pe știința cercetătorilor, nici nu ar mai fi nevoie să facem rezumate la documentele medievale, pentru că vin ei și le studiază... Regula accesibilizării arhivelor este ca instrumentele de informare să fie cât mai explicite, pentru a asigura un acces democratic la informațiile din arhive, necondiționate de o pregătire înaltă a unui utilizator. După mine, arhivistul trebuie să fie mediatorul între complexitatea materialului documentar și utilizator, să îi facă acestuia din urmă, prin instrumentele de informare redactate, o imagine cât mai clară și drumul cât mai ușor spre identificarea informațiilor dorite.

“Totodată, menționăm că regretatul Gh. Ungureanu a propus integrarea registrelor mitricale în fondurile parohiale, urmând ca registrele comunale să alcătuiască singure Colecția de stare civilă. Și această opinie o considerăm eronată.”

Deja este evident că toată lumea este în eroare...

“Astfel, documente de același gen ar urma să fie integrate în fonduri diferite (parohii, pe de o parte, și Colecția de stare civilă, pe de altă parte).”

Din păcate pentru argumentația colegului Bodale, fondurile nu se formează pe baza genurilor documentare. Dar nu ar trebui să fie o piedică în a susține această nouă inovație profesională. În același sens, remarcăm invocarea “principiului continuității în arhivistică”, despre care am dori niște informații suplimentare, deoarece este prima ocurență pentru noi.

“În sfârșit, dar nu este cel din urmă motiv, de-a lungul întregii lor existențe, registrele de stare civilă întocmite în Principate și apoi în România, indiferent dacă au fost create la parohii sau la primării, s-au aflat sub patronajul Ministerului de Interne.”

Finit coronat opus! Desigur, un mic neajuns ar fi că prefecturile au aparținut dintotdeauna de Ministerul de Interne, dar acest fapt nu a condus la formarea unei colecții prefecturale...

“Totuși, considerăm că din această colecție păstrată la D.J.A.N. Iași este necesară scoaterea peciurilor. Aceste acte sunt, de fapt, niște adevărinite date de preoți viitorilor miri, în care se regăsesc date relative la starea lor civilă, în vederea încheierii unei căsătorii. Fiind făcute sub patronajul Mitropoliei Moldovei, peciurile trebuie reintegrate în cadrul acestui fond, de unde au fost scoase doar pentru a spori vârsta colecției de stare civilă de la filiala din Iași a Arhivelor Statului. De remarcat este faptul că instrumentele de evidență ale acestor peciuri transferate la Colecția de stare civilă au rămas în cadrul fondului Mitropolia Moldovei. Având însă în vedere cantitatea și conținutul documentelor din fondul Mitropolia Moldovei, credem că cea mai bună soluție din punct de vedere arhivistic ar fi crearea unei structuri în cadrul fondului ecleziastic amintit mai sus, denumit «Peciuri». În cadrul acestei noi structuri, toate documentele în discuție ar trebui ordonate și inventariate alfabetic (pe ținuturi și localități), avându-se în vedere criteriul cronologic.”

Remarcăm, în finalul materialului, faptul că domnul Bodale constată existența unor documente care demonstrează o legătură organică între registrele parohiale, peciuri și restul documentelor de la Mitropolia Moldovei. Așadar, întreaga argumentație de până acum a fost dedicată persuadării onoratului cititor despre inexistența unei legături care de fapt există, în măsura în care știi să ascuți documentele...

“Totodată, trebuie să remarcăm că avem obligația profesională de a îndrepta toate erorile de ordonare ale acestor documente, erori care au fost cauzate de spiritul de economie al unor primari; de ignoranța sau neglijența primarului, a secretarului sau a legătorului acestor acte; de grafia dificilă a unor registre; de existența unor acte incomplete (fragmentare); de evoluția sinuoasă a unităților administrativ-teritoriale din România și de presiunea temporală sub care aceste acte s-au ordonat, legat, inventariat și preluat de către instituțiile deținătoare.”

Din acest paragraf remarcăm egoismul colegului Bodale, trăsătură pe care nu i-o bănuiam! Să înțelegem, așadar, că doar domnia sa, ca arhivist ajuns primul la documente, are dreptul de a ști că a existat un spirit de economie, că primarii au fost neglijenți sau ignoranți etc.; deoarece, dacă arhivistul Bodale va îndrepta aceste erori, și va face fondul să arate așa cum trebuie să arate (vezi, la început, paralela cu Lecomte de Nouy), alți cercetători ulteriori vor vedea o arhivă perfectă și își vor face impresii greșite despre funcționarea administrației din perioada respectivă. Și astfel, arhivistul a manipulat istoria...

Ne oprim aici cu răspunsul nostru la analiza critică efectuată de colegul Arcadie Bodale. Așa cum se poate constata, nu facem considerații asupra metodei propuse de Domnia sa. Considerăm că arhivistul are obligația și responsabilitatea să găndească soluții în funcție de contextul creării materialului documentar, în funcție de specificitățile acestuia, iar situația de la Iași noi nu o cunoaștem. Credem însă cu tărie că trebuie să respectăm principiile de baza ale profesiei noastre, astfel încât utilizatorul, indiferent cât de dotat intelectual ar fi, să poată discuta direct cu documentul istoric, în contextul creării lui, și nu cu *opera magna* a vreunui arhivist, care va reorganiza creația strămoșilor după

mintea și logica sa proprie. Arhivistul trebuie să tindă spre obiectivare în acțiunile sale, să meargă pe vârfuri în templul Trecutului, pentru că el trebuie să fie păstrătorul imparțial și nu Demiurgul făuritor de istorie și istorii.

Bogdan-Florin Popovici